

ماجرای آلودگی آب تهران دوره قاجار!

۲۰ دی ۱۳۹۳ ساعت ۱۷:۲۴

بنا به گواهی متون تاریخی و اسناد بر جای مانده، یکی از مشکلات اساسی آب تهران در اواخر دوره قاجار، آلودگی آن بود.

آب مورد استفاده مردم شهر تهران در دوره قاجار علاوه بر آنکه در جوی های سرباز جریان می یافت، توسط خود اهالی نیز با شستن لباس و ظروف و غیره و ریختن زباله و فضولات، موجب تشدید این آلودگی می شد. مسعود نوربخش می نویسد روزی در جمع دوستان که سخن از آب آلوده ی تهران قبل از تصفیه و لوله کشی شهر بود، روانشاد ابوالقاسم حالت شاعر، نویسنده و مترجم فاضل و گرانقدر معاصر نیز حضور داشتند و حکایت ها از آلودگی آب شهر و ابتلاء مداوم مردم به بیماری هایی چون دیسانتری، تیفوئید، وبا، کچلی وغیره نقل می کردند. روز بعد نیز قطعه شعری را که به همین مناسبت در پنجم مهرماه ۱۳۲۴ سروده بودند:

به جای آب می نوشیم ما زهر

یکی می گفت کاین زهر کشنده است و یا در جویبار آب رونده است؟

به دست مردمی عاری ز فرهنگ شود آب روان با قیر هم رنگ

زنی در آب ریزد خاکروبه چو اندر سوپ سبزی، زردچوبه

فلان مادر بود جویای جویی که خواهد بچه ی او شستشویی

یکی در جوی سر را پیش گیرد که می خواهد دماغ خویش گیرد

در آب جو، پس از یک سرفه مسلول دو صد خلط افکند بر طبق معمول

به سوی جوی آرد کله پز روی که تا ریزد پساب کله در جوی

که گل از کفش خود در آب شوید

جوانی شیک، جوی آب جوید

شود سرمایه ی امراض و آفات

به جوی آب آخر این کثافات

ز راه آب می یابد فزونی

دمادم حصبه و اسهال خونی

شود ز آلودگی ها تصفیه آب

اگر با شیوه ای علمی ز هر باب

به کلی ماند از آفات عاری

سپس گردد درون لوله جاری

ز بیماری نمی افتد به مردن

دگر هر تشه در یک آب خوردن

به جای آب می نوشیم ما زهر

ولی تا آب آلوده است در شهر

سرانجام مسئله ی کم آبی و آلودگی آب تهران در سال ۱۳۴۱ ه.ق. / ۱۳۰۱ ش. مورد توجه مسئولین امر قرار گرفت و مطالعاتی در زمینه ی لوله کشی آب شهر تهران نیز انجام شد اما به سبب مشکلات مالی پیگیری نشد. در سال ۱۳۰۳ ش. اقداماتی در این زمینه صورت گرفت. در کتاب یادبود افتتاح تأسیسات آب تهران در این باره چنین آمده است: در فروردین ۱۳۰۳ مستشار بلدیة (شهرداری) تهران، پس از مطالعه ای که راجع به آب و برق شهر به عمل آورد، طرحی تهیه نمود و آن را به کفیل بلدیة وقت ارائه کرد، که بنا بر آن چنانچه سدی بر روی رودخانه ی جاجرود احداث گردد، از نیروی حاصله، برق شهر تأمین و از آب ذخیره سد کمبود آب شهر جبران خواهد شد.

طرح پیشنهادی پس از تأیید کفیل بلدیة، برای تصویب به هیأت دولت تقدیم گردید. در ماده ی دوم این طرح قید شده بود که: «حق احتکار آب و بستن سد انحصاراً به بلدیة واگذار شود، تا آب و الکتریسیته لازم شهر را تهیه نمایند.»

در قسمت فواید اقتصادی این طرح خاطرنشان شده بود: «بدیهی است اجرای این پروژه وسیله ایجاد کار برای بیکارها خواهد شد و بالنتیجه در وضعیت معاش ساکنین تهران بهبودی حاصل خواهد شد و مهمتر از همه این که آب پاک و تمیز که از نقطه نظر صحّی حائز اولین درجه اهمیت است خواهند داشت.»

طرح یاد شده در هیأت دولت مطرح گردید، چون اعطای امتیاز می بایست قبلاً به موافقت کمیته ی امتیازات برسد، برای رسیدگی و شور به کمیته ی مذکور محول گردید، ولی در آنجا مورد تصویب واقع نشد.

در همین تاریخ یک تبعه ی آلمانی به نام اسر پیشنهاد تازه ای به دولت داد و تقاضای امتیاز انحصاری جهت کشیدن و دایر نگاه داشتن سیم نقاله دکوویل از تهران تا دماوند و از تهران تا ورامین و از تهران تا زیاران را نموده بود. در همین پیشنهاد ادعا شده بود: «به علاوه نقشه ی کافی تهیه شده، که از سد جاجرود لوله کشیده، آب خوراکی تصفیه شده برای تهران بیاورد و هزینه ی آن را نیز به طور دقیق برآورد نموده است.»

این پیشنهاد نیز در کمیته ی امتیازات مطرح و مورد بحث و مذاکره قرار گرفت و در بعضی از موارد آن نیز جرح تعدیلی صورت گرفت، ولی در پایان آن اظهار نظر شده بود که: «بنا به اظهار نظر وزیر مختار آلمان اسر موفق به یافتن سرمایه در آلمان نشده است بنابراین فعلاً مسکوت بماند.»

در اواسط سال ۱۳۰۳ ش. آب قنات های تهران در اثر کمی بارندگی رو به نقصان نهاد و کم آبی بیش از سال های قبل محسوس گردید. بلدیة برای رسیدگی به مشکل کم آبی تهران و پیدا کردن راه حل عملی و معقول، به تشکیل کمیسیون مرکب از نمایندگان وزارت فواید عامه، اعضای فنی ارتش و عده ای از مردمان بصیر و آگاه در بلدیة تهران اقدام نمود و مذاکراتی انجام گرفت که تلخیص آن در گزارش رییس بلدیة تهران بازتاب یافته و در مورد جبران کمبود آب چنین نتیجه گیری شده بود: «این نقیصه جز به کشیدن لوله که مانع از اتلاف آب و دارای هزاران محسنات دیگر است امکان پذیر نخواهد بود.»

بلدیة نیز بی آنکه بتواند اقدام عاجل و مرثری درباره ی کمبود آب تهران معمول دارد، تصمیمات کمیسیون را معوق گذاشت.

اما به هر حال تقدیر چنین بود که تا حدود سه دهه ی دیگر ساکنان تهران نتوانند از آب سالم و تصفیه شده استفاده کنند.

منبع: تقدس

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۲۹۲۲۶/قاجار-دوره-تهران-آب-آلودگی-ماجرای>